

R IV

2123

Ap. D. Culea

SE CER IȘ UL

in

**Literatură și datini, istorie, geografie,
religie și morală, cântec, joc.**

10.198

**„Școala Poporului”
1940**

8257
91(488)

Capitol dintr'o Etnografie românească aplicată în școli

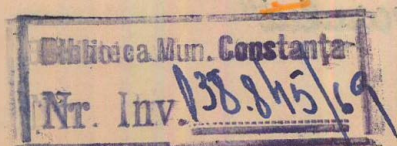
CUPRINSUL:

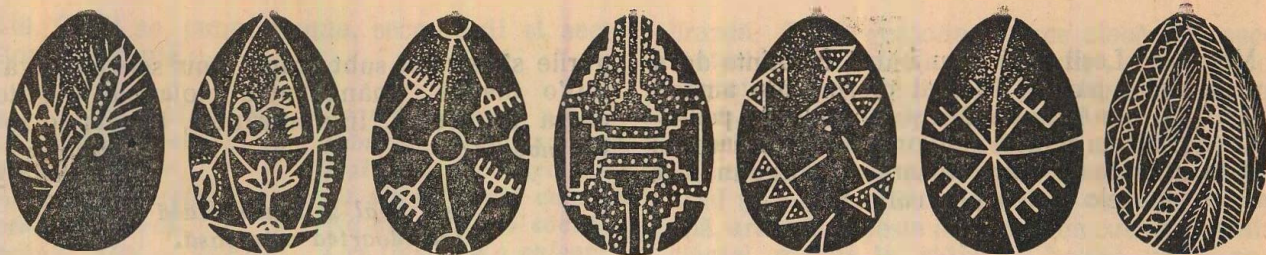
I. MUNCA

- a) Aratul, sămănatul
- b) Prășitul, plivitul
- c) Secerișul
- d) Culesul
- e) Vitele
- f) Furca și războiul

II. DATINE

- a) Nașterea și botezul
- b) Căsătoria, nunta
- c) Stârșitul vieții, înmormântarea
- d) Sărbătorile de peste an

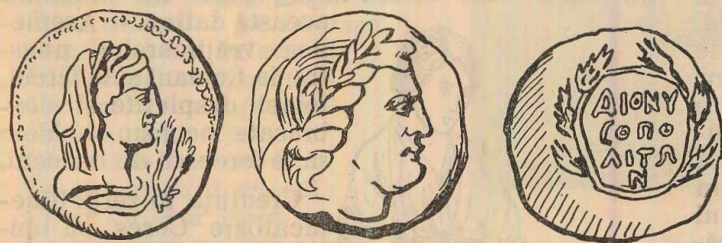
Greble pe ouă de Paști

SECKERIȘUL

de AP. D. CULEA

Cam tot pe vremea asta, (în luna Iunie) părinții părinților noștri, până la îndepărtății străbuni din timpuri nescrise, ieșiau la câmp să împlinească aceeași muncă cu aceeași, uneltă; la secere, la seceriș. Căci de mii de ani secera a rămas aceeași bucată de fier îndoită ca o lună nouă și ascuțită pe o parte, chiar când i s'a adă-

trecând Dunărea împotriva neastâmpăraților strămoși Daci, se opri în fața lanurilor să facă planul cum să le străbată. Povestește martorul de atunci: „Alexandru Împăratul a luat-o prin semănături poruncind ostașilor să înainteze către ținuturile nelucrate culcând grăul cu sulilele aplecate, iar călăreții veneau în urmă“¹⁾

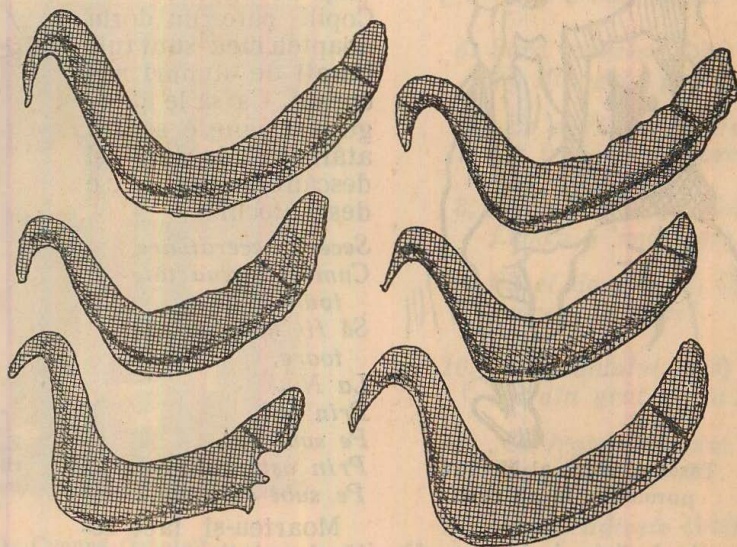

Monede de acum 2000 ani dela Mangalia și Balçic
Zei poartă cununii de spice.

Când legionarii romani își încheiau serviciul militar, nu se mai întorceau spre depărtatele locuri de naștere, ci rămăneau aici, se căsătoreau cu localnice dace și primeau pământuri de arătură, ale căror pietre de hotar se găsesc și azi în cuprinsul României, în Dobrogea mai ales.²⁾ Așa ne-a găsit istoria; și tot așa cu coasa și secera, ne-am făcut istoria în zile de pace și de războaie. Căci dacă oști străine călcau pământurile noastre, țărănimea schimba aceeași unealtă de muncă în armă de luptă.

ogată o coadă lungă schimbându-se în coasă. Și tot de mii de ani, pe aceeași vreme, sufletul plugarului este străbătut din tată în fiu de aceleași simțăminte: Tresaltă de bucurie și nădejdi când holda pârăguită e deasă „perie“, e înaltă „pereie“, „în pai ca trestia și în spic ca vrabia“ cum zice colindul; și se întristează dacă holda e rară, pîpnică, seacă în rod, sau culcată de mânia cerului. Cu fața întoarsă spre răsărit își descoperă capul, face o cruce pe piept și rostind un „dă-mi, Doamne, spor“, secerătorul se aruncă la com, cu puteri proaspete, în valuriie țarinei; începe secerișul.

Țară de lanuri și de secerători de când hăul. Secerile găsite în pământul nostru și monezile cu spice de grâu de acum mii de ani ne sunt mărturii. În hârburi de oale găsite prin movili săpate, în cenușa străvechilor cetăți se deslușesc urmele boabelor din țărini. Cu sute de ani înainte de Christos, Grecii cărau în corăbii prisosul cerealelor din pământurile noastre către țara lor de piatră. Acum 1600 de ani, Alexandru Machedon

Seceri de acum 3000 ani găsite la Draja-Prahova

Citim la Grigore Ureche, cronicarul, pomenind de o luptă a lui Bogdan Vodă—tatăl lui Ștefan

1) C. C. Giurescu : Istoria Românilor vol. I p. 56.
2) V. Pârvan : Inceputurile vieții romane la gurile Dunării.

cel Mare—cu Leși: „Și s'au bătut denainte de a pusul soarelui până o inoptat pierind din amând ouă părțile, până au năvalit și gloatele de pedestrime (noi zicem țărani satelor apropiate) care au făcut la strimtoare mare vărsare de sânge în Leși, tăind cu coasele picioarele cailor“.³⁾

Secera și coasa, nedeslăpitate de om în zile de

Legionarii romani secerau grâu după luptele cu Dacii.
(Depe columna lui Traian)

muncă pașnică și în zile năpraznice, au trecut în datini și în deșartele credințe. Cu coasa și se-
cera, baba vrăjitoare face și desface de dragoste,

turnând apă pe coasa înfierbântată în foc și o dă apoi să fie băută. Vrăjitoarea — crede ea — ia mana vacilor mulgând vaca pe o seceră fierbinte. Vrăjitoarea ia, cică, mana câmpului umblând noaptea prin țărini în pielea goală, străbătând lanul râvnit și blodogorind din gură vraje de legat roadele. Copiii care nu dorm noaptea cică sunt tulburați de duhuri ne-curate. Ca să le alunge, se pune o seceră atârnată de ușe și descântătoarea zice descântecul:

*Seceră secerătoare,
Cum ești ziua tăie-
toare,
Să fii noaptea păzi-
toare,
La N...
Prin pat,
Pe sub pat,
Prin așternut,
Pe sub așternut...*

Moartea-și face se-
cerișul ei în holda nesfârșită de vieți omenesti.
Cred unii că moartea se arată bolnavilor în fri-

gurile sfârșitului sub chipul unui schelet învăluit într'o manta, ținând între ciolanele degetelor coasa ori secera. Intr'un cântec, femeia se roagă de moarte:

*Peste deal la luncă deasă
Vine Moartea mânioasă,
Se pune 'ntr'un colț de casă
Și cere suflet din oase.
— Mă rog, Moarte, mai mă lasă
Că bărbatul nu-i acasă;
C'a plecat în jos la coasă
Și-a brăzdat o brazdă două
Și-a rupt coasa drept în două
Și-a plecat la alta nouă...¹⁾*

Ciuma este o slutenie de femeie cu păr despletit care cosește cu coasa în lume cum ai cosi la semănături.

Strămoșii romani credeau că o zână, o zeiță cu numele Ceres, face să rodească țarinile; și ca să-i câștige dărnicia, îi aduceau daruri. Chipul ei de piatră, pus în templu, purta pe cap o coroană de spice, iar în mâini fire de grâu. Înaintea secerișului, tinerii țărani trebuiau să aducă jertfă zeiței ocrotitoare, să ocolească în alai lanurile cu strigăte, cu cântări și jocuri, proslăvind-o, iar ei purtând pe cap cununi. Nimeni nu putea vâri seceră în lan până nu împlinea această datină.²⁾ Asemenea vrăjitoarelor noastre, la Romani și la Greci, femei despletite și desbrăcate ocoleau holdele să le ferească de burueni.

Credința în zeița bine-făcătoare Ceres cu obiceiul prăznuirii n'a pierit, ci s'a prefăcut doar. În Țările Germanice, când vântul face vâlurele peste holdele înspicate, țărani spun: „Uite Mama Grâului aleargă peste câmp!“ Din ultimul snop secerat se face o păpușe îmbrăcată femeiește, căreia i se zice „Mama Grâului“. Cea mai frumoasă fată din sat, având pe cap coroană de spice și flori, duce pe „Mama Grâului“ la stăpânul țarinei secerate.³⁾ Păpușa e udată cu apă de către trecători. Obiceiul se păstrează în ținuturile agricole din țările Apusului, la Ruși, Poloni, Bulgari și alte popoare. Obiceii care se

Zeița Ceres a semănăturilor și a secerișului. Romanii făceau în cinstea ei serbările zise Cerealia

aducă aminte de zâna păzitoare a țarinilor (zeița Ceres) se găsesc și la Români. În Ardeal, unde moștenirea romană s'a păstrat mai mult, obiceiul se practică prin „Cununa Grâului“. După terminarea secerișului, se face pe câmp o cunună de grâu. Cununa se pune pe capul unei tinere secerătoare, aleasă ca cea mai frumoasă și fără

³⁾ Cronica lui Grigore Ureche în Letopisete ed. Kogălniceanu pag. 148.

¹⁾ Voronca: Datiniile poporului român.

²⁾ Virgiliu: Georgicele trad. Coșbuc B. pt. toți pag. 28.

³⁾ James George Frazer: Le Rameau d'Or, pag. 389-391

pată. Când se pune cununa, secerătorii și secerătoarele cântă:

*Coborim din deal cu piatră
Dela holdă săcerată.
Săcerat-o fetele
Holdă ca păretele;
Fetele o săcerat,
Feciorii clăi o 'nșirat.
Așa-s clăile de multe
Ca și oile din munte;
Și așa-s clăile de dese
Ca oițele pe șese.
Cine duce cununa,
E curată ca lumina,
Ca lumina cea de ceară
Când se pune 'n pahară.
De unde cununa vină,
Rămâne țarina plină;*

După acest cântec, secerătoarea cu cunună merge înaintea alaiului de flăcăi, fete și neveste, străbătând satul cântând. De prin case iese lumea și aruncă apă peste cununa de pe cap. Iată o frântură de cântec cu acest prilej:

*Cununa, om pune o pe mosă
Când om vedea joc în casă.
Cununa, om pune-o pe grindă
Când om vedea joc în tindă.
Și nici atunci nu vom da
Până când ni-ți arăta
Un fecior tânăr frumos
Să ieie cununa jos.
Să nu fie dela vatră
De cei cu gura căscată;
Ci să fie dela masă
Ca și cununa noastră-aleasă...*

La Moți,²⁾ cununa se pune

În cântec, duc mănunchiuri de grâu să facă „Cununa Grăului”

în casă deasupra mesei și toamna, când se seamănă iar grâu, cununa se vâra sub cea din urmă

1) Colecția revistei „Izvorașul” anul...

2) Frâncu și Candrea: Românii din munții Apuseni,

brazdă. Când gospodarul face clacă de secerat, lăutarii cântă în fața secerătorilor, călușarii joacă, iar fetele, femeile și bărbații, îmbrăcați de sărbătoare, cântă secerând. Seara, din ultimul mănunchiu, fetele împletesc cununa pe care o duc în alaiul secerătorilor spre casa gazdei, cântând și chiuind. Satul iese în cale cu donițe cu apă, aruncând peste purtătoarea cununii. Alaiul de clăcași merge la stăpânul holdei, unde se face ospăț cu cântece și jocuri.

Prin satele făgărășene, ceata feciorilor și a fetelor însoțește pe purtătoarea cununii de grâu un(cună zisă și „Buzduganul” și e în chip de cruce) cântând „Dealul Mohului”, care e un fel de colind. Iată cum se cântă în comuna Noul Român (Făgăraș):

1. Dealul Mohului (bis)
Umbră snopului,

4. Ele se umbresc (bis)
Și se sfătuesc

Secerișul fetelor dela Șant (Năsăud) în cântece

5. Care mai de care (bis)
Care e mai mare.

6. Sora soarelui (bis)
Ea din grai grăia:

7. „Eu să fiu mai mare (bis)
Că frate-meu soare

8. Numai se ivește (bis)
Lumea o 'ncălzește.

9. Că el de n'ar fi, (bis)
Lumea ar pieri”.

10. Sora vântului (bis)
Ea din grai grăia:

11. „Că frate-meu vânt (bis)
Mare-i pe pământ.

12. Numai adiește (bis)
Lumea o-răcorește.

2. Cine se umbrește (bis)
Și se sfătuește?

13. Că vânt de n'o fi, (bis)
Oamenii or muri”.

3. Sora soarelui (bis)
Și cu-a vântului.

14. Stăpână, stăpână (bis)
Gazda noastră bună,

15. *Holdele is coapte* (b's)
Coapte de-s răscoapte ;
16. *Și vin păsărele* (bis)
De iau spicurele.
17. *Stăpână, stăpână* (bis)
Gată cina bine,
18. *Căci cununa vine,*
Cunună de grâu
Incinsă la brâu ;
19. *Cunună de flori*
Cu secerători
Fete și feciori.
20. *Și dacă ni-i da,*
Dumnezeu va da
Spicu'—lingura,
21. *Snopu'—ferdela* (bis)
Claia—găleata.
22. *Și de nu ni-i da* (bis)
Noi ne-om ruga:
23. *„Vină cioară neagră* (bis)
Să ia clia 'ntregă ;
24. *Vină corbu' negru* (bis)
Să ia snopu 'ntregu“.
25. *Stăpână, stăpână* (bis)
Gazda noastră bună,
26. *Gazdă bucuroasă* (bis)
Gătește de masă.
27. *Stăpâne, stăpâne* (bic)
Gătește de pâne,
28. *De pâne și vin* (bis)
Că secerători vin,

Pe alocurea, este obiceiul după seceriș, să se lase fire netăiate, așa după cum se lasă câteva poame neculese în grădini și vii. Se lasă *de sămânță*, se lasă *rodul*¹⁾; și este credința că dacă nu lași rod, pomul, sau câmpul, se mânie și la anul n'are să mai rodească. Prin unele părți, aceste fire lăsate nesecerate, se leagă cu fir de ață roșie. Ele se numesc „barba lui Dumnezeu“ sau „barba popii“. Ca și coliva și colacii, ca și întâile poame duse la biserică, sunt daruri creștinate, rămășițe îndepărtate dela strămoșii romani când se închinau Pomonei — zeița poamelor — și zeiței cerealelor — Ceres.

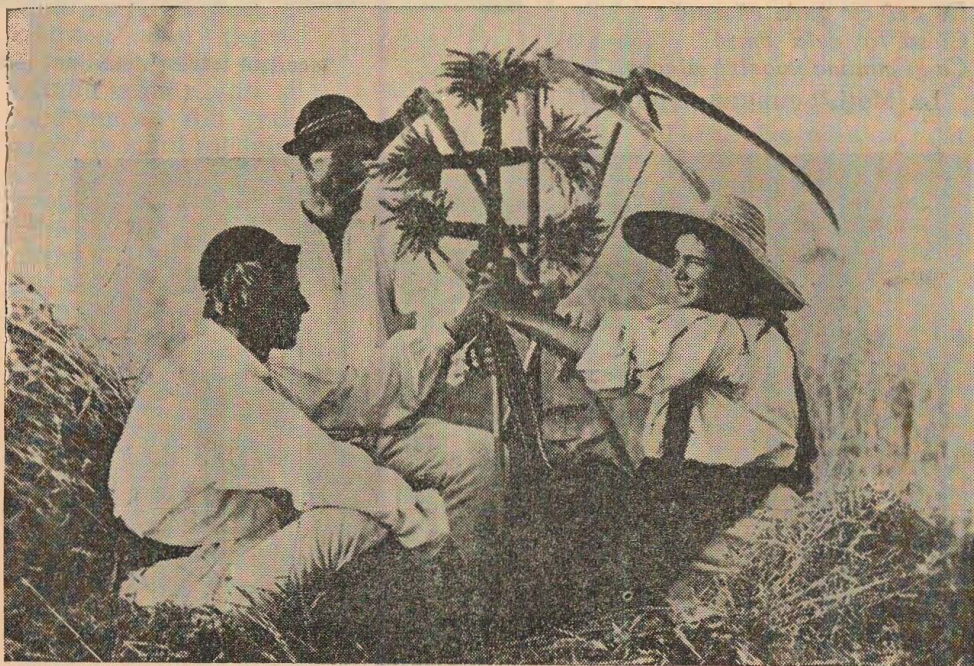
Despre darurile secerișului trecute din păgânism în legea creștină, pomenește și patriarhul Macarie de Antiohia, care a vizitat Țările Române în zilele lui Matei Basarab¹⁾:

La intrarea Domnului în Târgoviște... „femeile așterneau înainte hainele ca să treacă peste ele, presărându-le cu orz, ovăz, etc. după obiceiul ca la început de domnie și de an... Altă lume oferea Domnului spice uscate, alții poame, flori albe, ramuri verzi...“ Și învățatul Domn Dimitrie Cantemir pomenește de o datină a lanurilor coapte care aducea tinerelor moldovence o sărbătoare câmpenească și o bucurie de viață ca pe vremea Romanilor: „Căci în acea vreme a anului pe când încep a se coace semănăturile, se adună la un loc toate fetele țăr. anilorde prin

„Cununa Grăului“ e stropită cu apă

s.tele ce sunt aproape și aleg pe cea mai frumoasă și mai voinică dintră dârsele și-i pun nu-

Făgărășenii fac „Cununa Grăului“ (Buzduganul)

mele Drăgaica. Drăgaica se așează înaintea alaiului și merg împreună prin țărini Suratele îi fac cunună împletită de spice și o pun pe cap; și-i

1) T. Panfile : Agrieultura la Români.

2) Paul de Alep : Călătoriile Patriarhului Macarie (p. 18)

mai pun și basmale colorate și-i dau în mâinile sale cheile dela șurile (grajdurile) lor. Și Dăgaica aceasta într'acest fel împodobită, cu brațele întinse și cu basmalele fluturate de vânt de parcă ar sbura, se întoarce acasă dela țarini și umblă prin toate satele tovarășelor ei, cântând și săltând împreună cu toatele. Acestea, de multe ori o numesc pe dânsa soră și stapână. Toate fetele țara-

*Lângă grâu s'a alăturat
Și trei spice a apucat;
În basma mi le-a legat
Spre casă s'o'nturnat.
Lelica le a dus în casă
Și-a pus spicele pe masă.
Casa s'a luminat,
Copiii s'au bucurat.*

*Și de-acolo a târguit
Ca la opt oci de fier
Și p'atâtea de oțel;
Le-a luat,
Și s'a'nturnat,
Și le-a dat
Lui Lionte țiganul
Ce lucrează cu ciocanul,
Să gătească secerale,
Cu zimții de oțel
Să secere grâu cu ele,
Mânați măi!
Hăi, hăi, hăi!
Și făcu la seceri mari
Pentru secerători tari;
Și făcu la seceri mici
Pentru copilași voinici;
Și altele mai mărunțele
Cu mănunchiu de floricele
Pentru fete tinerele;
Seceruica cea mai bună,
Pentru baba cea bătrână.
Mânați măi!
Hăi, hăi, hăi!
Și-au venit din cele sate,
Din Florești și mai
departe,
Cârduri de secerătoare
Gătite de sârbătoare,
Cu mânecele suflecate
Cu poalele'n brâu ridicate.
S'au strâns fine]
Și vecine
Și toți finii
Și vecinii
Și ureo trei babe bătrâne
Care știu rândul la pâne;
Și la câmp i-au dus,
La seceră i-a pus,
Mânați măi!*

nilor din Moldova năzuiesc la această cinste, deși cântecul ce-l cântă spune că aceea care se face în chip de Drăgaică nu poate să se mărite până după trei ani¹⁾

În zilele noastre, în atâtea părți, la Ispas, iar în Ardeal la Rusalii, poporenii merg în țarini cu preoții, scot crucea și praporul bisericii și se face aghiasmă și se stropesc grânele. Fetele fac cununi din spice de grâu curat și flori de câmp. Cu aceste cununi se cunună tinerii la biserică. Cununile le anină de prapor și le duc la biserică unde se păstrează la icoane pentru toate cununiile de peste an. Și Romanii făceau ieșiri în alaiuri pela țarini în vederea creșterii cerealelor și a coacerii.

Sunt colinde ce amintesc de seceriș, cântări de laudă, de urare, de mulțumiri binecuvântate, născute poate la sorocul acestei munci agricole pentru cinstirea sărbătorească a ei, dacă ar fi să ne ținem pe firul vechilor datini romane cu ecouri ajunse până în zilele noastre. Dacă în a. este colinde se pomenesc de obicei și întâmplări de peste an, rămâne ca învățații să ne lămurească de ce au fost toate îngămădite la Crăciun și Anul Nou. Să facem să răsune colinde în ăst timp din preajma secerișului prin cuprinsul lor atât de potrivit cu vremea, așa cum tinerii țărani romani săltau în cântec de slavă înainte să intre cu seceră în lan.

Să ascultăm întâi o frântură de „plușor” cu lauda secerișului:

*La lună, la săptămână,
Bădica, cu voie bună,
Se duse ca să vadă
De i-a dat Domnul roadă.
Lanu'n zare'ngălbenea,
De aproape aurea,
Era'n pai ca trestia,
Era'n spic ca vrabia;
Era mândru și frumos
Ca și fața lui Hristos,
Mânați măi!
Hăi, hăi, hăi!
Atunci singur dumnealui,
Peste coama calului*

*Lelica le-a despicat,
Și din gură a cuvântat:
„Nu e verde, nici uscat;
Numai bun de secerat”
Mânați măi!
Hăi, hăi, hăi!
Atunci badea'mbucurat,
Pe cal iute'a'ncălecat,
Un cal graur,
Cu șeava de aur,
Negru ca corbul,
Iute ca focul;
Cu potcoave de argint
Ce sunt spornice la fugit;
Și cu frâul de mătase
Impletită vița'n șase.
Mânați măi!
Hăi, hăi, hăi!
Badea când l-a'ncălecat,
Pământul s'a clătinat,*

Mireasă din Fundul Moldovii (Bucovina) cu cunună de spice și flori

*Văile au răsunat,
Frunza'n codru a picat.
Drept la Iași s'a oprit.*

*Hăi, hăi, hăi!
Și cu stânga apucau,
Și cu dreapta secerau,*

1) Dimiitre Cantemir : Descrierea Moldovii.

Și prin lan înaintau Stăteau snopii
De părea că innotau. Ca drobii,
Alții în urma lor legau, Iar clăile
Snopuri 'nalte adunau Ca oile..
Și clăi mândre ridicau; Mânați măi!
Iar după ce d'nserat, Hăl, hăl, hăl!
Înapoi când s'au uitat

Intr'un colind bănățean (colecția 303 Colinde culese de S. Drăgoi p. 7), Dumnezeu trimite pe sfântul Petru cu aceste daruri pe pământ:

Allegro *notat S. Drăgoi*

Da-că vezi tu Pe-tre bi-ne, Doamne,
Doamne, dai Dom-nu-lui, Doamne.

—„Dacă vezi tu, Petre, bine,
Ia la brâu un spic de grâu-u
Și în sân ia sănătate
Iar în poală bogătate.
Și te lasă, Petre, lasă
Tot în jos pe rugă'n jos
Pân'la curtea'cest Domn bun.
Intră'n casă nechemat
Sezi pe scaun ne'mbiat,
Bea păharul ne'nchinat
Și pe masă grâu revarsă,
Lasă'n casă sănătate,
Jur în casă bogătate“.
—Și tu, Domn bun veselește....

La holdă de grâu
Cu secera'n brâu.
Mă plecai, plecai
Mânunchei să-mi tai
Și o floare-aflai.
De jos o luai,
De praf o suflai
Și'n sân o băgai,
Floarea trâmbiței:
Nimeni n'o aude
Numai Ion din munte,

Cel cu oi multe,
La mine vine
În brațe mă strânge.
—Fugi să fugi din față

Și întreba:
—„Gătat-ai holda?
—Holda n'am gătat
Că s'a arătat
Stea la răsărit
Mândră de argint“.
Stea cum lucea,
Holda se pleca,
Bobu jos cădea,
Holda'n loc creștea;
Holda gălbioară,
Spic greu de secară,
Holdă lângă râu
Cu spic greu de grâu.

Prin mai toate părțile românești se aude în colinde cum spicul grâului stă în poarta Raiului și face judecată:

Câte flori sunt pe pământ
Toate merg la jurământ;
Iară spicul grâului
Șade'n poarta Raiului
Și judecă florile:
—Ce-ați făcut miroasele?
—Ni le-au supt albinele.
—Și ne-au purtat fetele.
—A dat o ploaie cu vânt
Și ne-a culcat la pământ;
A venit ploaie cu soare
Și ne-a sculat în picioare.
Ce folos că ne-a sculat
Că mirosul ne-a luat?

Colindele pun pe Maica Domnului în căutarea Fiului să străbată țarinile:

Intr'alte colinde, Iisus se tângue de chinul de pe cruce:
Și mă chinuia,
Sânge jos pica;
Pe unde pica,
Grâu bun se făcea...

Repejor *notat Gh. Breazul*

Mă lu-ai, lu ai - Mă lu-ai, lu-ai

Nănașilor, om duce „un colac de grâu frumos ca pielea lui Christos“...

Joi de di-mi-nea-tă Cu ro-chi-a creați!

Cele trei flori sfinte
Din Rai răsărite:
Floarea grâului.
Floarea vinului,
Floarea mirului.

se întreabă care e întâia în omenire:

Floarea grâului
Grăi Domnului:
„De mărire, eu-s mai mare
Decât toate florile.
Că eu, Doamne, când rodesc
Taotă lumea-o hărănesc...“

În părțile Clujului și ale Satului Mare se aude acest colind al „secerișului“:

Mă luai, luai Nu mă strânge'n brață
Mă luai, luai Că maica așteaptă
Joi de dimineață Holda ca să-i gaț(ă)...
Cu o rochie creată, Maica îmi venea
Jos pe lângă râu Se apropia

Pe unde trecea.
Grâul inspica,
Fânul înflorea

De când s'a desprimăvărat,
Maica Sfântă a tot umbat
Tot prin grăe
Pân'n brăe,
Prin săcări
Pân'subiiori,
Prin oveze
Cele dese...

**

Iisus Christos, în pământearca sa trecere, a iubit viața câmpului. Adesea „mergea printre holde în timp ce uceniții lui șmulgeau spice, le

frecau cu mâinele și mâncau“ (Luca VI 1). Cu-vântările Mântuitorului, pildele Lui, sunt alese din munca plugarului, pătunse de miresmele lanurilor și a livezilor. A văzut semănătorii îngropând boabele de grâu ce vor învia însutite în spice. A văzut păsările cerului ce nu ară, nu seamănă, nici cosesc. Pilda cu pâinea vieții și înmulțirea pâinilor, pilda semănătorului, a neghinei, a aluatului, pilda cu sămânța, cu paiul și bârna din ochi, sunt inspirate din frumusețea și mana câmpului. Pilduiește cu secerișul în înțeles mai adânc decât cel pentru hrana trupeză, când spune ucenicilor: „Nu ziceți voi că mai sunt patru luni și vine secerișul? Eu vă zic, iată ridicați ochii voștri și priviți câmpiile că sunt albe pentru seceriș. Iar cel ce seceră, primește plată și adună roadă întru viața de veci, ca să se bucure împreună și cel ce seamănă și cel ce seceră. Căci aici se adevărește zicătoarea că unul este semănătorul și altul secerătorul. Eu v'am trimis să secerăți ce n'ați muncit voi; alții au muncit și voi ați intrat în munca lor“ (Ioan IV 35—38).

Baba Ioana ne spunea nouă, copiilor:

„Uitați-vă la bobul de grâu curat. Cine ia seama bine, vede pe el chipul lui Domnul Christos... Cine dă foc unei șiri de grâu e mai mare păcat decât dacă ar arde orzul, ovăzul. Arde chipul Domnului“.

Părul Domnului Iisus Christos, cosițele Maicii Domnului erau ca spicul grâului copt; iar fețele lor albe asemenea pâinei de grâu curat.

Pâinea pentru pomeni, coliva, colacii, prescurele, nafura se fac din grâu curat. Pâinea este din trupul lui Iisus; fărâmiturile nu trebuie aruncate și nici călcate în picioare, că e mare păcat.

* * *

Ci-că pe când fugea Maica Domnului cu Pruncul Sfânt spre Egipt, de frica lui Irod, trecu pe lângă un om care semăna grâu, și necunoscând drumul spre țara aceea, rugă pe omul acela să i-l arate.

Semănătorul, fără a o întreba cine este și de unde vine, arată calea.

Maica Domnului mulțumindu-i și binecuvântându-i împreună cu Pruncul Sfânt sămânța pentru binele făcut, porni mai departe.

După câțva timp, trecu pe acolo și oamenii lui Irod cari căutau pe Iisus Christos. Se opriră și întrebară pe plugar dacă n'au văzut trecând o femeie cu un copil în brațe.

— Ba am văzut-o când semănam grâul ăsta. Până acum grâul crește mic; și cum a trecut Ea, grâul crește mare. Cu adevărat așa era: Maica prea Curată și cu Fiul cel Sfânt binecuvântând sămănăturile gospodarului, grâul săltă repede și mult se minunară și stăpânul țarinei și trimișii lui Irod.

Aceștia, neînțelegând rostul cuvintelor rostite de plugar și nebănănuind puterea dumnezeiască a Femeiei călătoare cu Pruncul în brațe, s'au întors zicând:

— Dela sămănat și până acum cine știe unde o fi Iisus pruncul cel căutat de noi!

De când Maica Domnului și cu Sfântul Fiu au binecuvântat grâul plugarului care le-a arătat drumul spre Egipt, este datină, spre aducere aminte de această întâmplare minunată, să se pună grâu pe masă în ajunul Crăciunului și al Bobotezei (după S. Fl. Marian).

* * *

Ci-că la începutul lumii, grâul și secara aveau aceeași sămânță, creșteau odată și tot odată se secerau. Pe atunci sămănăturile mergeau la biserică să se inchine lui Dumnezeu.

S'a întâlnit grâul cu secara:

— „Hai, cumătră, ia biserică!“

— „Mergi sănătoasă, căci eu văd biserica și de aici!“.

Dumnezeu blestemă secara să crească mai înaltă decât grâul, ca oamenii s'o vadă și s'o taie, iar colivă din ea să nu se facă. De aceea preoții slujesc numai cu grâu; iar secara nu se primește în biserică, că ea a fost semeță și a gresit.

Altă dată, secara se lauda că ea e cea mai mare căci crește mai înaltă și toți oamenii se hrănesc

Moderato

notat G. Cucu

Că te flori sunt pe pă-mânt-tu

Toa-te merg la ju-ră-mân-tu.

cu ea — așa era mai demult. Da grâul îi răspunse: „Ce folos că tu ești înaltă și eu mic, dacă numai eu ies la oameni în lume. Dela Paști la Crăciun și dela Crăciun la Paști, lumea pe mine mă duce și mă sfințește; de-i cumetrie, de-i nuntă, înmormântare, pe mine mă duc de cinste, mă fac colaci, da pe tine, secară, nu“ (Voronca).

* * *

Se zice că a fost odată doi oameni cari aveau toate bunătățile și numai pâine de grâu curat mâncau; dar dela o vreme s'au fost săturat de pâine de grâu. „Haide, zice unul, și-om căuta pe mama grâului“. Se duc ei, se duc. Iată că întâlnesc doi bătrâni cu bărbile albe. Era Dumnezeu cu sfântul Petru. „Unde mergeți?“ întreabă Cel a Tot Puternic. Da Dumnezeu știa — cum n'avea să știe! Dumnezeu de aceea venise pe lume ca să vadă cum sunt oamenii. — „Mergem, zic cei doi gospodari, să căutăm pe mama grâului, că de-acu ne-am săturat de grâu“. Atunci Dumnezeu a dat cu toiagul de trei ori și i-a prefăcut în bivoli și tot Dumnezeu a iăcut de-a venit tocmai atunci acolo un om și i-a zis omului: „Iată, îți dau bivoliile acestă, să-i ții și să te hrănești cu ei, să-i pui la ce e mai greu. Și să nu le dai nimica alta de mâncat de cât paie de grâu.“

Omul a luat bivoliile și a plecat cărând cu ei bolovani, cărămidă, nisip, — tot poveri de cele grele.

Când s'a împlinit anul, — că așa a avut omul vorba cu Dumnezeu — tocmai în ziua aceea i-a luat și i-a dus la locul de unde au fost luați.

S'a arătat Dumnezeu omului și l-a întrebat: „Ei, zice Ziditorul Lumii, ai făcut așa cum ți-am spus eu?” — „Intocmai, Doamne!” — „De acum du-te!” Atunci Dumnezeu a făcut iar semn cu toiagul și a prefăcut pe cei doi bivoli în oameni cum au fost. Erau așa de slabi și negri, numai pielea de dânsii.

— „Ei, zice Dumnezeu, acum ați mâncat mama grâului, — că mama grâului au fost firele de paie.

Nu v'a fost bine cu pâine de grâu? Dacă n'ați fost mulțumiți cu aceea ce eu v'am dat și ați vorț mai mult, ați găsit ce-ați căutat“...

Atunci cei doi gospodari au căzut la picioarele

După cosit : glume, povești, cântec

lui Dumnezeu și i-au sărutat poalele, l-au rugat să-i ierte și s'au dus (Voronca).

* * *

La lăsatul secului de postul cel mare, seara, gospodarii ies afară și aruncă boabe de grâu cu ochii închiși, zicând: „Cum nu văd eu acum pe nimeni, așa să nu mai vadă păsările holdele mele“. Sau aruncă fărâmiturile dela masă cu aceste vorbe: „Păsările cerului! Eu vă dau vouă hrană din masa mea, ca să fiți îndestulate și dela holdele mele oprite!“.

Acest obicei se întâlnește prin satele Transilvaniei. Mai sunt încă la țară păstrători ai credinței deșarte ce sunt vrăjile. Vrăjitoarea vrăjește grăul vecinului ca să nu rodească, menind în același timp ca rodul țarinei să treacă la al său, — la al vrăjitorului — la al celui ce plătește pe vrăjitor.

1) C. Sandu Aldea : Din Niță Mândrea (vol. In urma plugului).

Vrăjitul se face la vremea când sămănăturile „bagă bobul“, când „leagă“, de obicei.

Descântătoarea se despletește și se desbracă de tot; și așa merge la țarina cu ouă clocite pe care le îngroapă la capul locului; incalcă pe un sul căruia îi pune frâu, îl lovește cu biciul și așa intră în țarină, gonind, având legat de piciorul drept un săculeț de busuioc.

Alergând prin lan, zice de 12 ori: „Dela N... la mine“, adică să fugă rodul grâului dela vecin la țarina vrăjitoarei. Se întoarce cu fața la răsărit și vrăjitoarea blodogorește:

*Bogăția câmpului,
Sporul avutului,
Rodul grâului,
Să meargă,
Să treacă,
Grămadă să se facă
In locul arătat
Cu sulul însemnat...*

Iată cum povestește scriitorul Sandu Aldea¹⁾ o vrăjitorie de luat „mana grâului“:

...Intr'una din seri, Mândrea, tânărul, a plecat pe jos cam pe la cântatul de-al doilea al cocoșilor, spre Obaia. Iși luase cu el pe pândaru' Ion în care avea nădejde. Era cam pe după Rusalii și grăul săltase bine 'n paiu. Un puu de vânt trecea șuerând peste câmp. Nori întunecați perdeuiau stelele. Ici-colea, tufe de mărăcini jucau naintea drumetilor, la bătaia vântului și luau în întunericul nopții fel de fel de înfățișări...

Mergeau încet, ascultând. Uneori se îndepărtau spre a cupinde mai mult loc. Alteori se lăseau pe vine, uitându-se peste grâu. Vântul le venia în față.

Intr'un rând, pândarul stătu 'n loc:

— Mi se păru ca un glas de om.

Ascultară amândoi câtva timp. Intr'adevăr s'auzea ceva. Parc'ar fi fost glas de femeie.

Boierul și pândarul se uitară unul la altul. Apoi Mândrea porunci:

— La pământ!

Mergeau încet, târindu-se ca șerpil. Vântul le ducea fășăitul înapoi. Se târîră ca vreo trei stâneni, apoi se opriră. O arătare de femeie se deslușia naintea lor. Umbla prin grâu, se întorcea, da din mâini parc'ar fi aruncat cu bolovani și blodogoria din gură de nu înțelegeai nimic. Ai fi zis că-i nebună.

Ion prinse binișor brațul lui Mândrea.

— Boierule, știi ce-i asta?

— Ce-i?

— Asta-i baba Rădoaia din Obaia. A venit să ia mană grâului.

— Dă 'ncoa harapnicu!

Și Mândrea s'a târît pe pânțec spre vrăjitoare, rasărind deodată în fața ei:

— Ai sfârșit, cloanțo? Ei, acu să-ți plătesc.

Și dându-se un pas înapoi, a 'ncins-o strașnic în biciu:

— Na!

Când l-a văzut vrăjitoarea, a rămas câteva clipe 'mpietrită în loc. Apoi a rupt-o la goană. Mândrea după ea! Și bice!

Vrăjitoarea era în pielea goală și goniată să-și ia cămașa, fusta, brâul și basmaua de pe cap pe care le lăsase, pe semne, la capul locului. Dar Niță Mândrea o sfârcea fără milă și întorcea biciul și-o sorcovea cu codriștea de corn.

— Na, cotoroanță! Na-ți farmece! Na-ți vrăji! Na!... Na!

Baba mai fugi o bucată de loc, apoi căzu cum cade bou 'n jug.

Niță o arse peste spate cu harapnicul:

— Unde ți-s cămășile, sgripturoaico?

— Aoleo!... Hă! Sânt mai colea așa.

— Du-ne la ele.

— Vă duc, boierule, vă duc, păcatele mele ale rele! Aoleo!

Cămașa era întinsă pe pământ cu mânecile aduse supt ea, la spete; ciumberul din cap flutura, prins de o tuță de alior, fusta era cocoloșită mai la oparte, iar brâul șerpuia printre ele ca o cărărușă de sânge.

[In Ardeal e bunul obicei ca fericele să poarte la seceriș pălării de paie

— Ia vezi tu, mă Ioane, ține ceva ciumberu-ăla?

Pândarul luă basmaua, o răsuci în mâini ca pe o funie și trase de ea:

— Ține boierule!

— Dă-l încoa!

Mândrea prinse mâinile babei, i le aduse la spete și i le legă strâns. Apoi se dete un pas îndărăt și o sfârcea peste piept:

— Să mai vii și mâine noapte, dacă ți-o fi dor de zeamă de biciu.

Baba porni ca scăpată din pușcă, dar după ce fugi ca la o svârlitură de băț, căzu... Au deslegat-o a doua zi niște drumeți care și-au făcut cruce când au văzut-o.

Obaia urla. Baba Rădoaia, spaima satului, să o pață așa?! Ea care lega ploile, lua laptele vacilor și mana bucatelor, ea care stăpâna ca un duh necurat toate bunătățile, să abia trupul numai vână-tăi de harapnic?! Al dracului om trebuie să fie dar Niț' ăsta al boierului!...

Din trăirea țaranului în mijlocul ogoarelor sale, din observarea lucrurilor înconjurătoare și-a tras o înțelepciune a lui trecută în zicale cu tâlc adânc, parcă ar fi ieșite din filozoficeștile gânduri

ale unui cărturar. Când vrea să zică de cutare că e mare și prost, îl ia pe departe ocolind cu proverbul „Clăe mare și fân rău“. Când vrea să arate că abia scăpase de un rău și începe altul, mintea isteată țărănească a găsit că mai bine merge la inimă vorba „Abia scăparăm de coasă și ne puse la seceră“. În loc de „Pădure fără uscătură“ prea des repetat, are gata alt proverb „În cel mai bun grâu găsești și câte o neghină“. Pentru nimicicii și fapte ușuratece: „Pleavă a fost, vântul a luat-o“. Pentru îndărătnic „Pe îndărătnic îl bați dar degeaba; parcă ai bate o coasă rea“. Femeii căreia i-a trecut „vacul“, dar ea tot mai sburdă, îi trimete înțepătura:

S'a trecut iarba de coasă

Și lelița de frumoasă.

Avuși lele floricele

Și-acum ai sbârciri la piele.

Chiuiturile, strigătele dela horă și petreceri, inspirate în mijlocul treburilor plugărești, cad ca niște plesnituri de bice. Ascultați câteva:

*Tu, Marișo scurtă, groasă
Bună-i fi picior de coasă.*

*Câte fete-s cu pieptare
Toate-s strâmbe de spinare;
Numai mândrulița mea
E dreapta ca seceră.*

*Am o mândră ca și-o cruce
La cosit, eu n'o pot duce;
Dimineața-i roua mare
Și se udă pe picioare;
De-aplecat nu se apleacă,
Ci-că-o doare de o seacă.
Pân'ce face-o legătoare,
De trei ori eată la soare.*

* * *

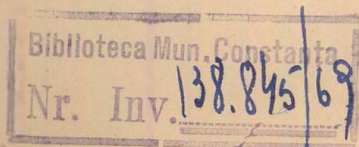
*— Hai nevastă la cosit!
— Valeu, rău m'am bolnăvit!
— Hai nevastă la mâncare!
— Unde-i lingura cea mare?*

* * *

*Vai și-amar de-aceea casă
Unde-i nevasta frumoasă!
Că bărbatul o iubește,
Coasa'n pod îi ruginește.
Pentru tine mândruleană
Mi-a pierit iarba'n poiană
Și grâul în buruiună.
Pentru tine, puică hăi,
Mi-o pierit iarba prin văi
Și polog de nouă clăi.
Pentru tine, puiculiță,
Mi-o ars iarba'n grădiniță
Și polog de trei căpițe.*

* * *

*— Mulțumesc lui Dumnezeu
C'am bărbat pe placul meu:
Când mă cheamă la cosit,
Spun că m'am îmbolnăvit.*

—Am rugat pe Precesta
Pentru nevestica mea:
Eu o chem la strâns de fân
Ea-și scoate oglinda din sân;
In oglindă s'oglindește
Fân'u'n lună putrezește

* * *

Hopa, țupa, măi Vasile,
Trei căpiți în patru zile,
Nici acelea nu prea bine.

* * *

Ia, mai zi, mai zi, mai zi,
Că la vară oi u cosi
Unde-a fi iarba mai deasă
Și lelița mai frumoasă.

Ia, mai zi, mai zi, mai zi,
Că la vară oi u cosi
Unde-a fi iarba mai rară
Și lelița bălăioară.

Ia mai zi, mai zi, mai zi,
Că la vară oi u cosi
Unde-a fi iarba mai mică
Și lelița mai voinică

* * *

Multă pagubă fac semănă-
turilor păsărelele cari ciu-
gulesc din spice. Paguba e
cu atât mai mare cu cât
gospodarul are semănături
mai puține. Ca să sperie pă-
sărilor, țăranul vâra bețe în
holde, acoperindu-le cu bu-
căți de haine negre în chip
de oameni cu câte o pălărie
în vârf (Se numește momâie,
miag, ciuhă).

Cântecele și chiuiturile po-
menesc așa:

Mâncatu-s, Doamne, de rele
Ca holda de păsărele;
Și-s mâncat și de streini
Ca iarba de boi bătrâni:
Nici mâncată, nici lăsată
Numai iarbă judecată...

Alt cântec de blestem:

Cine strică dragostea,
Mâncă-i grâul păsărea;
Fie-i grajdul fără boi
Și staulul fără oi...

O strigătură:

Nevastă, bărbatul tău
Bun e de momâie 'n grâu;
Că-i negru ca și-un tăciune,
Pasări pe grâu nu s'ar pune...

Pentru alungarea pasărilor din holde, deosebit
de sperietori, umblă la țară și alte obiceiuri.

Pela cele răgazuri de petreceri după truda
lucrului, pe la șezători, sboară dela un capăt la
altul al adunării cuvinte ticluite ca să învaluje
cât mai ascuns înțelesul unei ghicitori. Să auzim
câteva:

De-aci pân'la munte
Numai pături așternute
(țarini, lanuri)

Inir'un vârf de pai
Șade oastea unui crai
(spicul)

O sută de frați
Intr'un brâu legați
(snopul)

Ce e gros și scurt
Și stă nemișcat la pământ?
(snopul)

Ce e mare
Și mai mare
Și rădăcini nu are?
(claia)

La toată casa
Bate coasa;
Numai la mine
Nu are cine
(văduva)

Ce este „iarbă uscată“
într'un cuvânt? (fânul)

Este o iapă șargă
Tot câmpul aleargă
(coasa)

Este o herghelie de cai:
Cei albi sar gardul,
Iar cei grași cad jos
(grâul, pleava)

Am doi boi înjugați:
Când se dejugă,
Bălan sare peste gard
Iară Gălbiorul stă pe loc
(grâul, pleava)

Stă cu gura răsucită,
Cu dinți de veveriță,
Cu mijlocul încârligat
Cu coada de lemn uscat.
(secera)

Șapte mii de găurele
Toate cu ochii la stele
(spicele)

Copiii s'au la umbră de snopi în timp ce mamele seceră

Intr'un deal rotat
Stă un moș umflat
(claia, stogul)

Țac, țac
Prin copac;
Fâș, fâș
Prin paiș
(coasa)

Dela noi și pân'la voi
Numai urme de cuțite
răscuțite ascuțite
la număr nesocotite;
(în urma coasei,
miriștea)

Strachină rotată
In mijloc un cuiu poartă.
(aria, steajărul)

Doi isbesc și lovesc,
Iar o mie pătimesc;
Adunate, îmbrățișate
Cad pe jos la rând culcate,
(mâinile omului și
firele secerate)

Piciorul mi-l taie,
Capul mi-l taie,
Prin fier, apă, foc, treci eu;
Merg câteodată la Dum-
nezeu.
(grâul)

Cositul, secerișul, fie că se fac numai cu ai familiei, fie și cu secerători tocmiți, ori în clăci, au nevoie de o îndemnare. Munca este oboseală și pentru a o „mîni”, vorba, glumele, cântecele în timpul lucrului sunt trebuiri și îmboldiri. Ba și jocurile de destindere a mădurelor înțepenite, la popasurile mai lungi, își au rostul lor. „Ne mai îndemnăm cu vorba și cântarea, ca să treacă timpul pe nebăgatele de seamă și să avem spor” mărturisesc secerătorii. Anica lui Dumitru Ispas căinează pe Ileana crășmarului Vatră Rece care a scăpatat. „De! așa i-a fost soarta! O să ia seceră de coadă ca noi!”

— L-a mâncat „cumperativa!” zice unul

— Am văzut pe Ileana urcând dealul cu sapa învăluită în batistă!

— Tată-so era „domnul cu boii de funie” ce trecu mai adineauri pe aici.

In timp ce glumele, micile răutăți, trecură din gură în gură, o fată dădu semnalul:

Ba are și cântec, Ileana.

Flăcăii și fetele nu s'au lăsat rugați și cântecul „Ileana secerătoare” porni pe neașteptate ca o răsuflare:

Foaie verde de secară { bis
Ileana neichii Ileană

Fată de negustor mare { bis
Ileana neichii Ileană
Ajunseși secerătoare
Ileana neichii Ileană

Secerai până la prânz { bis
Ioane, dragă, Ioane
Și numai putui de plâns { bis
Ioane, dragă, Ioane

Secerai până' nnoptat { bis
Ioane, dragă, Ioane
Și m'a prins un greu oftat { bis
Ioane, dragă Ioane,

De te doare pe sub șele { bis
Ileana neichii Ileană

Vino în brațele mele { bis
Ileana neichii Ileană

Cântecul se opri tăiat de un pâlpare de aripi. Din fața lui Onea Stancu țâșni o păsărică speriată.

— Na! Era gata să tai coada prepeliții! Rămânea săraca bearcă! glumi flăcăul.

— O-o-o-o pi-pi-tu-tu-li-li-ce pea-pea-prea e-eră mi-mi-că, bâlbâi un flăcăiuș bondoc.

— Ce-ce spu-spu-tu-tu mă-mă, îngână altul.

— Până să zică ăla pitulice, păsărica o fi trecut Dunărea, se amestecă alt băetan.

Iar glume și râsete.

Onea Stancu de colo:

— Măi, care știe cântecul „Pitulice mută-ți cuiubul?” L'am auzit cântând pe bunica când era fată mare.

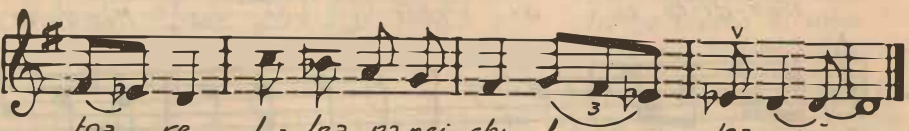
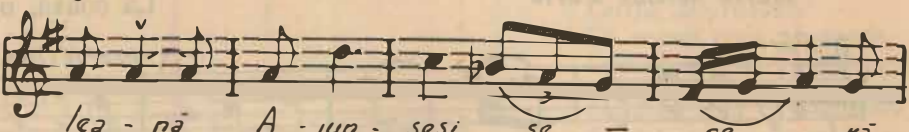
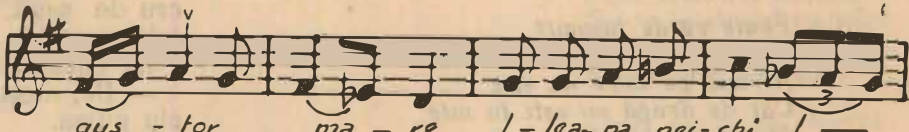
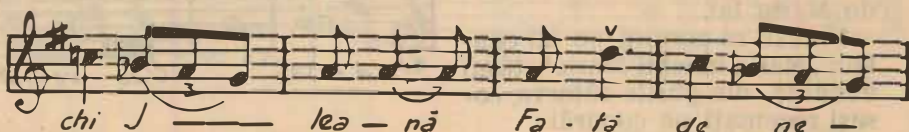
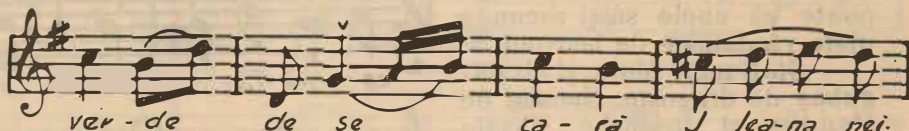
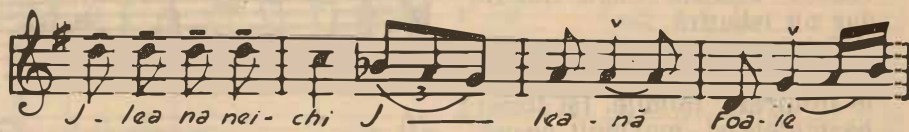
Aldé Vasile Cujbă, Sandu Moscu, Toader Spănu își dreseră glasurile cu un tușit și începură:

Frunzuliță ca mătasea (bis)
Pitulice mută-ți casa
C'au venit voinici cu coasa.

Te lasă făr' de culcuș,
Făr' de loc de ascunziș;
N'ai unde să te pitești
Puișorii să-ți clocești.

Eu mi-oiu face un cuiub nou (bis)
Să nu-i mai rabde Dumnezeu
Că nu știu de-amarul meu.

notat M. Vulpeșcu.

Eu mi-oiu face casă nouă (bis)
Rupe-li-s'ar coasa'n două
Când or da de-un cuiub cu ouă...

Cântec pe cântec aduce. Neculai Pintilie are un năduf la inimă. Când a plecat în armată, Mândița lui s'a jurat că-l așteaptă. Neculai a plecat, Mândița l-a uitat și cu altul s'a măritat.

— Zi-i mă cântecul ăla cu Mândița cu ochii verzi, să-și uite aleanul:

Mândiță cu ochii verzi (bis)
Ieși afară de mă vezi
Până sunt grâiele verzi.

Că dacă s'or secera (bis)
Mult în cale mi-i căta,
Ori ne-om mai vedea ori ba.

Să vezi dorul cum mă poartă (bis)
Mă poartă din poartă'n poartă
Ca pe un om bătut de soartă.

Și-am să plec mâne în țară (bis)
Să vând grâu, să vând secară
Să-ți cumpăr de-o sălbioară.

Pe Mândița cu ochi verzi (bis)
Niciodată să n'o crezi.
Grăiele s'au secerat;
Mândița nu s'arătat...

— Ia ungeți fluierile, măi, și mai ziceți așa de inimă rea!

— Fluierați a pagubă pentru bietul Niculai.

Flăcăii încercară să potrivească coasele după fluierat, dar nu isbutiră.

Fetele tăceau, și domolind cu legatul, ascultau. Cântecul le infiorară inimile. Iși traseră basmalele și mai mult pe ochi, poate că unele să-și ascundă niște rîrdalnice de lacrimi.

— Stați măi! Mai e și alt păgubaș de dragoste: Neculai de Mândița și Iordache Mazălu de Maria lui.

Flăcăii se porniră pe alt cântec. „Maria neichii Marie“ țâșni deodată din gurile câtorva coșai rezemați pe coporâi;

Foaie verde iasomie
Maria neichii Marie
Nimeni pe lume nu știe
Cât de dragă mi-ești tu mie
Maria neichii Marie

Rărisor *notat N. Gancea*

Mân-di-ță cu o - chii ver - zi, Mân-di-ța cu
o - chii verzi Jeși a - fa - ră să mă vezi
Până sunt gră - ie - le verzi.

Când veneai seara pe luncă
Cu caiorul prins în furcă,
Ași fi vrut să mă fac furcă,
Să fiu cu tine pe luncă.

Când vii seara dela grâu
Cu secera prinsă'n brâu,
Eu te-aștept lângă pârâu
Când vii seara dela grâu.

Și când treci cu alții la coasă,
Ochii văd și lacrimi varsă.
Dragă-mi ești și-mi pare rău
Că nu-s eu alesul tău.

Inima'n mine se frânge
Dorul tău când mă ajunge.
Eu tncet încep a plânge
Dorul tău când mă ajunge.

Cosașii și secerătoarele erau la clacă la d-l notar Costache Cicoare. În timpul mesei, veselie n'a mai conținut. Imbucară cât imbucară și Ilie Mândrilă, nu, că el vrea să spue o jâtie cu cositul.

— Dă-i drumul, verișcane! se auziră câteva glasuri:

Un om își tocmește cu ziua un băețandru și-l întreabă:

— Ei, băiete, toată lumea știe: coasa nu-i lu

Rubato *notat S. Drăgoi*

Frun-zu li - ță co mă - ță sea Frun-zu - li - ță
ca mă - ță - sea Pi - tu - li - ce mu - ță - ță
ca - sa - Cău ve - niț voi - niți cu coa - sa -

cru de șagă. Acolo trebuie om, nu glumă! Poți ori nu poți?

Iar flăcăiașul îi răspunde:

— De, moșule, ca un băiat și eu; oiu cosi cât oiu putea.

La coasă, omul l vede și i se pare că nu-i rămâne cel mare spor pe urmă.

— Tare puțin, băiete! tare puțin

— De, moșule, ca un băiat și eu.

Vine seara.

Seara, omul își adună cosașii la masă. La masă, toți mâncau cum mâncau, dar băiatul prăpădea pământul.

Iar omul de colo:

— La mâncare, dragul moșului, mănânci nu te'ncurci.

Și băiatul:

— De, moșule, ce că fac, ca un cosaș și eu (T. Pamfile).

D-l notar se arată nerăbdător că clăcașii n'or isprăvi cositul până'n seară. Dar clăcașii i-au simțit îngrijorarea și-i trimeseră câteva glume prin strigături:

Supărat e domnul Cicoare
Că se duce sfântul soare.
De l-ar ajunge cu mâna,
L-ar aduce unde-i luna

Altul răspunse, ca o complectare în răsul tuturor și al domnului Cicoare:

Da nu fie supărat
Că răsare celalalt...

O fată isteată găsi și ea gluma potrivită și strigă dela locul ei:

*Până fac o legătoare,
De trei ori mă uit la soare;
Și odată la postată
Să văd cât e de lată*

Primi și ea complectarea dela altă s. rată:

*De e lată, s'o 'ngustăm;
De e lungă, s'o scurtăm...*

Se porni și un joc, căci domnul notar avusese grija să aducă un țigănuș cu vioara, cum e obiceiul la clacă; și dănciucul zdrăngăni un brău ușor. De astă dată fetele începură strigăturile:

*Taci bade nu te făli
De cosit nu știi cosi.
Bade, nu te lauda
Căci cu furca nu știi da
Că la fân pe când lucrezi,
Furca'n toarsă o țineai
Și când fânu'n car l-ai dat,
Tot în cap iar ți-a picat,*

*Bădiță, obraz ciupit,
Dacă mi-i fi rânduit
La seceră și la cosit,
Vom lua postată lată
Tu'ntr'o parte, eu în altă...*

Un clăcaș se răzbună cu strigarea:

*Coseam dealul, coseam valea
Vine proasta cu mâncarea.
— Ce-ai aduci, toanto, de mâncat?
Că de foame m'am uscat.
— Mămăligă și usturoiu...
— Intoarce-te, toanto, 'napoi!*

Moderato

Foaie verde de cicoare Lea-na nei-cai Lea-no.
Le-li-fa se-ce-ra-toa-re Lea-na nei-cai Lea-no.
ce ești pâr-li-tă de soare Lea-na nei-cai,
Lea-no Mi-jo-ce-lul nu te doa-re?
Lea-na nei-cai Lea-no

— Ia, mai ziceți, măi, o cântare cu secerătoare și ilene; da să se potrivească și lui domnul notar, măcar la nume.

Flăcăii începură „Foaie verde de cicoare“:

*Foaie verde de cicoare
Leliță secerătoare
Ce ești pârliță de soare,
Mijlocelul nu te doare?*

Cu fo. *notat N. Oancea*

Foaie verde de cicoare Lea-na nei-cai Lea-no.
Le-li-fa se-ce-ra-toa-re Lea-na nei-cai Lea-no.
ni-meni pe lu ma nu știe
și nici tu nu știi Ma-rie

*Pune seceră'n pământ
Sui-te la dealul cu vânt
Să vezi coasele cosind
Și voinicii șuerând.*

*Foaie verde de cicoare
Leliță secerătoare
Ce seceri ziua pe soare,
Grău-i mic și ziua mare;*

*Dacă nu mai poți de șale,
Lasă-te colea pe vale;
Infige secera în snop
Și ne-om hodini sub p'op.*

—Acum e rândul fetelor. Da să ziceți de alea mai vesele, fără Mândițe și fără Marii vâlcărețe.

Fetele își aduseră aminte de niște cântece oltenesti și altele basarabene;

*Foi de viță tămâioasă
Ila ilai la!
Au plecat Olteni la coasă
Ila ilai la!
Să cosească fân cu rouă
Rupe-li-s'ar coasa'n două;
Să cosească fân ghizdet
Rupe-li-s'ar coasa'n trei;
Să cosească fân culcatu
Rupe-li-s'ar coasa'n patru;
Să cosească fân șpici
Rupe-li-s'ar coasa'n cinci;
Să cosească fân mătase
Rupe-li-s'ar coasa'n șase;*

Să cosească flori cu lapte
Rupe-li-s'ar coasa'n șapte;
Să cosească fân de-l copt
Rupe-li-s'ar coasa'n opt;
Să cosească fân mohor
Rupe-li-s'ar din cotor....

3. Iar cocoșul îi cânta:
—Găină, n'ai ce căta
Că ți-or smulge penele
Să-și cârpească straiete.

4. Pesie Nistru'n cela mal,
Face coșofana bal;
Iar ciorioiul cârâta
Că pe dânsul nu-l poftia.

(După fiecare vers, la la la la la la).

Rubato *melodie notată de Zira*

Foi de vi-ță la-mă-ia să ila ilai la
Au ple-cat Ol-teni la coa-să ila ilai la.
Să co seas-că fân cu ro-ua ilai ilai la
Ru-pe li s'or coa-s'an do-ua ilai ilai la.

Alte fete porniră alt cântec
la care flăcăii dădeau răspuns:

Fl.1. Cât a fost vara de lungă,
N'am iubit ca să-mi ajungă;
C'au fost fetele la muncă
La cosit de fân pe luncă.

Fete
2. Cât a fost vara de mare
N'am iubit ca fiecare,
C'au rămas satele goale,
Toți băieții'n concentrare.

Alt grup de clăcași dădu dru-
mul altui cântec:

1. Foate verde de mătasă
Tra la la...
Mă sculai de dimineață
Tra la la...
Pusei secera'n brâu
Tra la la...
Mă suiți în deal la grâu
Tra la la...

2. Secerat-am pân'la prânz,
Așteptai să'ncep la strâns;
Când fu amiaza mare,
Vine soacra cu mâncare:

3. —Ți-am adus pâne cu ceapă;
Icea un ulcior cu apă.
—Du-te, buhă, șezi la soare
Să-mi tihnească de mâncare!

4. Frunză verde lăcrămioară
Vai de biata-mi inimoară;
Căct un trandafir ca mine
N'am avut noroc pe lume!

Fl.1. Foate verde fir de nalbă (bis)
Răσαι lună mai degrabă (bis)

2. Să se vadă prin livadă (bis)
Să cosesc pelin și iarbă
Să dau puicăi să desfacă.

3. Desfă puică ce-ai făcut (bis)
Și-mi dă drumul să mă duc,
Că ți-oiu lua salbă la gât

F.4. Măcar să-mi dai orice vrei (bis)
Nu ți-am făcut ca să piei.
Ci ți-am făcut să mă iei...

Andante *notat G. Muzicescu cresc.*

Foa-re ver-de fir de nal-bă, foa-ie ver-de
fir de nal-bă Ră-sai, lu-nă... mai de
pp. poco rall.
gră-bă, Ră-sai, lu-nă, mai de gră-bă.

Când soarele da în scăpătat,
postatele fură trântite la pământ
și poloagele legate snopi. Flăcăii
își puseră coasele pe umăr, iar fetele
secerile la brâu. Secerișul s'a terminat
cu voie bună și urări de belșug. Fetele
trimiseră peste sat ecoul celui din urmă
cântec delă seceriș...

1. Dusu-s'a bădița dus,
A plecat la coasa'n sus.
Taie badeo coasa'n iarbă,
Taie, focului s'o aibă!

2. Să cosească fân cu rouă
De s'ar rupe coasa'n două...
Refren

3. Ca să vie'n sat s'o dregă,
Cu mine să se'ntâlnească
Refren

4. C'a plecat din zori odată
Și-am rămas nesărutată
Refren

1. Frunzuliță măr rotund
N'am mai văzut de când sunt
Iepurași vara cosind,
Iepuroaicele-adunând;

2. Prepelița fată mare
Ducând la cosași mâncare;
Și găina cârâta
Ca să se ducă și ea

Allegretto notat V. Popovici - M. Bârcă

Frun-zu - li - țã mâr - ro - tund La la la la la
 la la Nãm mai vã-zut de cãnd sunt, La la la la la
 la la Je - pu - rași va - ra co - sind La la la la la
 la la, Je - pu - roai - ce - le - adu - nãnd, La la la la la la la.

Rar notat pr. Gh. Dumitrescu

Cãt a fost va - ra de lun - gã
 mãi mãi mãi mãi mãi Nãm iu - bit ca
 sã mi a - jun - gã mãi mãi mãi mãi.

Allegretto Moderato notat P. Dreabu

Foa - ie ver - de fir mã - ta - sã Tra la la
 la la la Mã scu - lai de di - mi - nea - țã
 Tra la la la la la la Pu - sai se - ce -
 ra in brãu Tra la la la la la Mã su - ii in
 deal la grãu Tra la la la la # la la. *rall...*

Cositul ce re multă voinicie, nu numai în brațe ci în tot trupul. Muncă anevoioasă și istovitoare, când ține cu săptămânile ba și luni în șir. O știu mai bine cosașii Bărăganului și ai Câmpiei Dunărene. Așa mărturisește și cântecul:

Nicio boală nu-i mai lungă

Ca vara cu coasa'n luncă

Secerișul e și mai greu. Statul cu mijlocul în-

șira spinării. Deaceia țărani șesurilor par îmbătrâniți fără vreme prin înfățișarea spatelor aduse. Va trebui de tineri, să-i punem să facă gimnastică formativă pentru ținuta cea mai potrivită cositului, cum și la gimnastica de corectare a spatelui, așa cum am încercat la Școala Țărănească din Făgăraș.

Astăzi secerișul cu mașini de cosit și legat s'a

Potrivit *J. Vidu*

Du - su - să bă - di - ța dus

A ple - car la coa - să'n - sus

Ta - ie *pp* ba - des coa - sa'n iar - bă

Ta - ie fo - cu - lui s'o ai -

bă ta - ie ta - ie bă -

doit, cu capul plecat, aduce dureri de șale. O știu milioanele de secerători și secerătoare din lumea întragă. Acelaș cântec adaugă și completează:

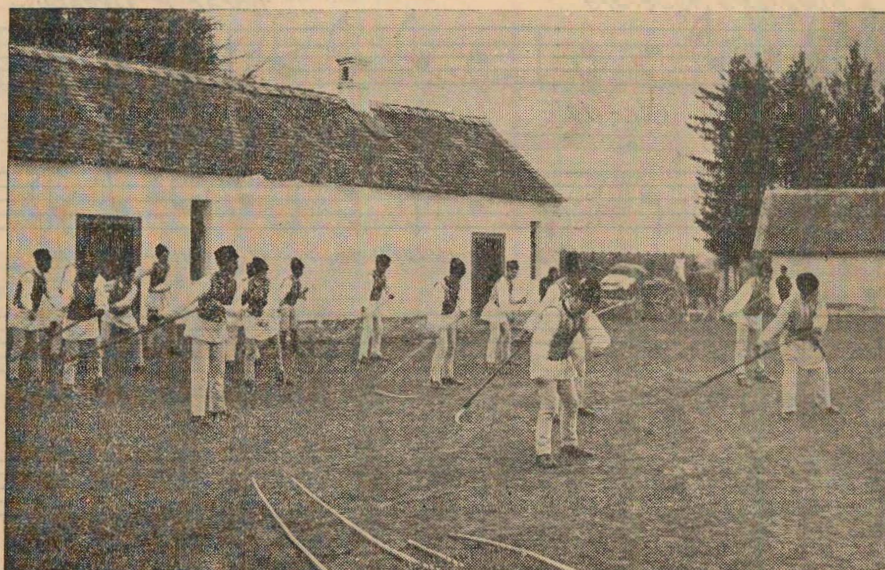
Nicio boală nu-i mai grea

Ca vara cu seceră

Atât cositul, cât și seceratul, legatul în snopi,

ușurat; și e o muncă lipsită de opintelile și încordările de altădată. Voia bună în vorbăși cântec însoțește adesea aripile învățitoare ale mașinelor printre lanuri.

„Mașinile se dau după noi și noi după ele” este un răspuns la locul lui. Uneltele milenare

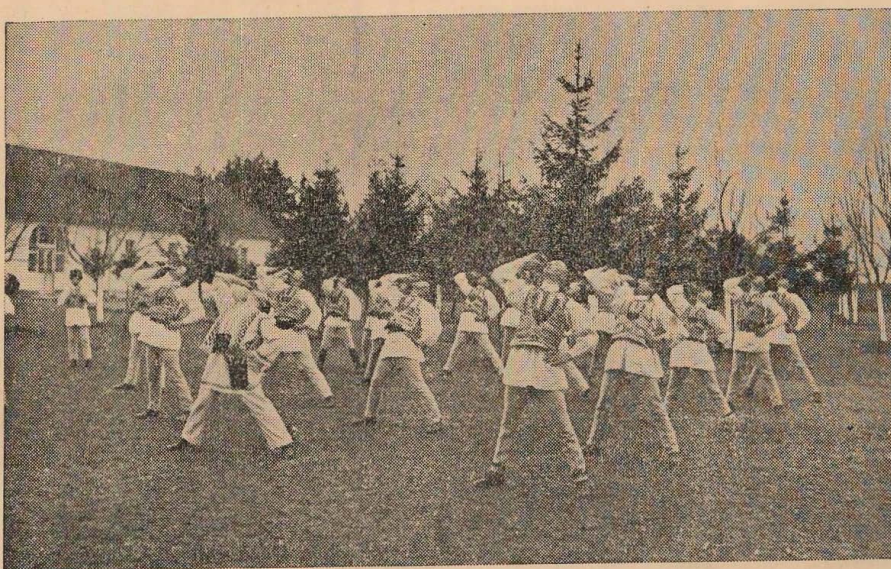

Elevii Școlii Țărănești-Făgăraș fac gimnastică pregătitoare și corectivă cu coasele.

apoi aplecatul pe coarnele plugului, încovoaiie slăruie să rămână pentru holdele mai puțin fatinse

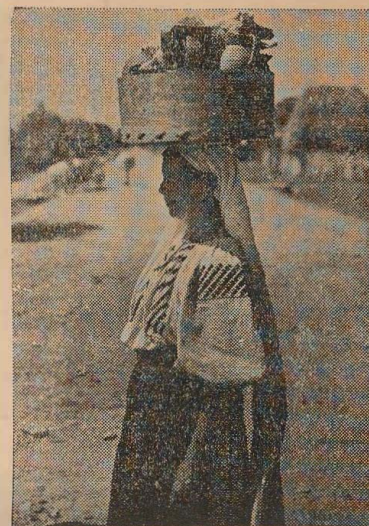
Elevii Școlii Țărănești-Făgăraș fac gimnastică pregătitoare și corectivă cu furcile

Cum beau cosașii apă. Gimnastică corectivă.

Nu se mai văd pe Bărăgan femei cosind și târînd după ele ălbii cu copii, legate de mijloc. Icoana mucenicilor țarinei a rămas în amintirea bătrânilor. Mașinile au desrobotit pe oameni, iar secerișul nu mai este o corvadă făcută (când ține mult) într'o tăcere trudită. Să binecuvîntăm mașinile. Să ajutăm oamenii să și agonisească mașini obștești când nu pot altfel. Așa se va orîndui noua înfrățire între ei și uneltele care au înlocuit brațele. Atunci secerișul va fi iar o sărbătoare a muncii rodnice și datina veche va învia. Fiii secerătorilor de ieri n'or mai dezerta dela ogoare ca dela niște munci silnice, de multe ori sub îndemnul părintesc; „Du-te, dragul meu, la oraș să scapi, să nu mai trudești ca noi!”

Să privim încrezatori viitorul; și că nu vor fi departe zilele când secerișul cel nou va aduce un suflu proaspăt de primăvară plugărească cu icoane ca poeziile lui Alecsandri și Coșbuc.

Cu merinde la cosași. Oltencele au ținută dreaptă, fiindcă poartă pe cap bănițioarele cu merinde și cumpărături.